

**GŁÓWNY INSPEKTOR
NADZORU BUDOWLANEGO**

Dorota Cabańska

DIK.42.7.2023

Warszawa, 21 września 2023 r.

Pani

Aida Januszkiewicz – Piotrowska

**Wielkopolski Wojewódzki
Inspektor Nadzoru Budowlanego**

**Wystąpienie pokontrolne sporządzone w wyniku kontroli problemowej
Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego**

Zespół kontrolerów w składzie: Agnieszka Budna – główny specjalista (kierownik zespołu), Paulina Stefanik – specjalista (członek zespołu), działając z upoważnienia Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego¹, przeprowadził w siedzibie jednostki kontrolowanej od 26 czerwca do 7 lipca 2023 r. w trybie zwykłym kontrolę problemową Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego².

Zakresem kontroli objęto działalność jednostki kontrolowanej dotyczącą planowania i realizacji kontroli organów administracji architektoniczno-budowlanej³ i nadzoru budowlanego⁴ stopnia powiatowego, w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 31 marca 2023 r., z uwzględnieniem działań wcześniejszych, które miały wpływ na realizację zadań w okresie objętym kontrolą.

Kierownikiem jednostki kontrolowanej w całym okresie objętym kontrolą była Pani Aida Januszkiewicz – Piotrowska⁵. WWINB swoje zadania wykonywał przy pomocy Wojewódzkiego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego w Poznaniu⁶. W Inspektoracie utworzono⁷ Wydział Inspekcji i Kontroli⁸, do zadań którego należało m.in.⁹ prowadzenie kontroli powiatowych inspektorów nadzoru budowlanego oraz organów administracji architektoniczno-budowlanej w starostwach powiatowych w zakresie ustawy Prawo budowlane.

¹ Zwanego dalej GINB.

² Z siedzibą przy Al. Niepodległości 16/18, 61-713 Poznań, zwanego dalej WWINB.

³ Zwanych dalej aab.

⁴ Zwanych dalej nb.

⁵ Powołana na stanowisko Wielkopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Nadzoru Budowlanego z dniem 23 sierpnia 2016 r. przez Wojewodę Wielkopolskiego, powołanie z 22 sierpnia 2016 r., znak OA.III.2110.1.14.2016.4;

⁶ Zwanego dalej Inspektoratem, działającego na podstawie Regulaminu organizacyjnego Inspektoratu zatwierdzonego przez Wojewodę Wielkopolskiego stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 6/19 WWINB z dnia 17 czerwca 2019 r., zwanego dalej Regulaminem.

⁷ § 2 ust. 10 pkt 2 Regulaminu.

⁸ Zwany dalej WIK.

⁹ § 4 ust. 6 pkt 4 Regulaminu.

Pracą wydziału kierował naczelnik¹⁰, który ponosił odpowiedzialność przed WWINB za prawidłowe i terminowe wykonywanie zadań wydziału.

WWINB prowadził kontrole zewnętrzne w oparciu o przepisy Prawo budowlane, ustawy o wyrobach budowlanych oraz przepisy szczególne dotyczące trybu i zasad prowadzenia kontroli.¹¹ Kontrola zewnętrzna organizowana była w oparciu o plan kontroli sporządzany przez WIK w terminie do 15 stycznia każdego roku, który przedkładany był WWINB do zatwierdzenia.¹²

Zgodnie z Regulaminem, kontrola zewnętrzna może być również prowadzona doraźnie, na wezwanie GINB, na wniosek Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w związku z wydarzeniami losowymi lub na skutek skarg i wniosków składanych do Inspektoratu.¹³ Pracownicy WIK mogą brać udział w kontrolach prowadzonych przez Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego na jego wezwanie¹⁴. Naczelnik WIK przygotowuje sprawozdanie z wykonania rocznego planu kontroli, z uwzględnieniem przeprowadzonych kontroli doraźnych. WWINB zatwierdza sprawozdania¹⁵. Kontrola prowadzona jest przez co najmniej dwóch pracowników Inspektoratu na podstawie legitymacji służbowej oraz imiennego upoważnienia wystawionego przez WWINB. W uzasadnionych sytuacjach kontrola może być prowadzona przez jednego pracownika¹⁶.

W okresie objętym kontrolą stanowisko Naczelnika WIK pełniła Pani Katarzyna Zgrabczyńska¹⁷. Posiadała upoważnienie¹⁸ do wydawania i podpisywania decyzji administracyjnych w zakresie zadań WIK oraz podpisywania wezwań, postanowień, projektów wystąpień pokontrolnych oraz innych pism z zakresu funkcjonowania wydziału, w tym kierowanych do Wojewody Wielkopolskiego, Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego i organów administracji rządowej w zakresie przypisanych kompetencji, z wyłączeniem spraw i pism zastrzeżonych dla WWINB (w zakresie pism kierowanych bezpośrednio do osoby zajmującej stanowisko Wojewody Wielkopolskiego i Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego oraz naczelnych organów administracji rządowej).

W kontrolowanym okresie zadania związane z planowaniem i realizacją działalności kontrolnej organów stopnia powiatowego realizowało od 2 do 4 pracowników Inspektoratu¹⁹.

W jednostce kontrolowanej został wprowadzony program zapewnienia jakości kontroli realizowanych przez pracowników WIK.²⁰ Zgodnie z nim nadzór nad procesem kontroli wykonywany jest na dwóch poziomach:

1. WWINB oraz Naczelnika WIK,
2. Kierownika kontroli.

¹⁰ § 2 ust. 5 Regulaminu.

¹¹ § 6 ust. 1 Regulaminu.

¹² § 6 ust. pkt 1 Regulaminu.

¹³ § 6 ust. 4 Regulaminu.

¹⁴ § 6 ust. 5 Regulaminu.

¹⁵ § 6 ust. 6 Regulaminu.

¹⁶ § 6 ust. 7 Regulaminu.

¹⁷ Wyjaśnienia kierownika jednostki kontrolowanej z 22 czerwca 2023 r.

¹⁸ Upoważnienie z 17 czerwca 2019 r., znak: BOA.057.55.2019.MKO.

¹⁹ Wyjaśnienia kierownika jednostki kontrolowanej z 22 czerwca 2023 r. – załącznik nr 1.

²⁰ Zarządzenie nr 8/2013 WWINB z dnia 5 grudnia 2013 r. w sprawie wprowadzenia programu jakości działalności kontroli, uszczegółowiony w 2019 r., zwany dalej Programem zapewnienia jakości. (Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r.).

Rola WWINB i Naczelnika WIK polega na sprawowaniu nadzoru nad prawidłowym przebiegiem procesu kontroli na wszystkich jego etapach, tj. planowania kontroli, realizacji czynności kontrolnych, opracowania wyników i monitorowania jego efektów. WWINB i Naczelnik WIK są uprawnieni do przeglądu pracy kontrolera na każdym etapie kontroli oraz dokumentacji kontrolnej.

Z wyjaśnień²¹ wynika, że *w celu poprawy jakości działania kontrolowanych jednostek organizowano coroczne dwudniowe szkolenia dla organów nadzoru budowlanego oraz organów administracji architektoniczno-budowlanej poza siedzibą WINB w Poznaniu. Przykłady zorganizowanych szkoleń:*

- *"Narada szkoleniowa służb nadzoru budowlanego woj. wielkopolskiego 2022" w terminie 21-22.09.2022 r.*
- *"Narada szkoleniowa służb nadzoru budowlanego woj. wielkopolskiego 2019" w terminie 23-24.09.2019 r.*

W roku 2020 nie przeprowadzono żadnego szkolenia ze względu na obowiązujący stan epidemiczny COVID-19. Ponadto przeprowadzono szkolenia w siedzibie WINB w Poznaniu dla organów nadzoru budowlanego w województwie wielkopolskim i ich pracowników (w terminach: 28.10.2021 r. i 22.11.2022 r.). Na powyższych szkoleniach były podejmowane tematy związane z przeprowadzanymi kontrolami. W miesiącu wrześniu 2023 r. planowana jest narada szkoleniowa służb nadzoru woj. wielkopolskiego. Dodatkowo na bieżąco przekazywano organom stopnia powiatowego wszelkie stanowiska otrzymane od innych organów czy jednostek.

W ramach realizacji funkcji nadzoru i kontroli nad pracownikami realizującymi zadania objęte kontrolą zastępcą kierownika jednostki kontrolowanej wyjaśnił, że²² *działalność kontrolna organów stanowi wąski zakres działania WINB w Poznaniu, w związku z powyższym system kontroli zarządczej komórki do spraw kontroli został ujęty w systemie kontroli zarządczej całego WINB w Poznaniu. W Program jakości działalności kontrolnej określono misję wydziału (...).*

I. Ocena ogólna

Pozytywnie ocenia się działania jednostki kontrolowanej w zakresie planowania i realizacji kontroli organów aab i nb stopnia powiatowego, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości i uchybień

Jednostka kontrolowana realizowała zadania związane z planowaniem i kontrolą organów aab i nb z terenu województwa wielkopolskiego. Działalność kontrolną prowadziła na podstawie okresowych planów kontroli. Mimo, że plany kontroli nie przewidywały rezerwy czasowej na działania doraźne, kontrole tego rodzaju były prowadzone. Stwierdzono jednak pojedyncze uchybienia, które wystąpiły w ramach planowania działalności kontrolnej.

Odnosząc się do kwestii stosowania przepisów o kontroli w administracji rządowej uznać należy, że co do zasady jednostka kontrolowana stosowała procedury przewidziane przepisami prawa i standardami kontroli w administracji rządowej. Mimo występowania nieprawidłowości i uchybień na różnych etapach postępowania kontrolnego, co do zasady, nie wpływały one zasadniczo na prawidłowość podejmowanych działań.

²¹ Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

²² Wyjaśnienia j.w.

II. Oceny częściowe

1. Pozytywnie ocenia się WWINB w zakresie planowania działalności kontrolnej, pomimo stwierdzonych uchybień

Obok postanowień wynikających z Regulaminu Inspektoratu, jednostka kontrolowana opracowała także program zapewnienia jakości, w którym określone zostały regulacje dotyczące przeprowadzania kontroli. Obejmują one m.in.: planowanie kontroli, a także wymagania etyczne wobec kontrolerów, zasoby kadrowe, realizację czynności kontrolnych, monitorowanie i nadzorowanie systemu kontroli, a także ocenę prowadzonych kontroli.

WWINB prowadził swoją działalność kontrolną na podstawie okresowych (rocznych) planów inspekcji i kontroli. Były one opracowywane przez Naczelnika WIK, a następnie zatwierdzane przez WWINB. Plan kontroli na dany rok obejmował zarówno organy aab, jak i nb.

Plany kontroli na lata 2020 – 2023 każdorazowo opatrywane były datą ich sporządzenia²³.

Kierownik jednostki kontrolowanej wyjaśnił²⁴, że *plany kontroli zostały opracowane w wyniku wieloetapowego procesu planistycznego. W trakcie tych prac przeprowadzono analizę ryzyka, której celem było wskazanie obszarów do kontroli w danym roku zgodnych z priorytetami działalności kontrolnej. Analiza obejmowała główne obszary funkcjonowania kontrolowanych organów. W trakcie prac analitycznych przyjęto metodę weryfikacji danych w oparciu o wiele źródeł/czynników m.in.:*

- a) *informacji zebranych od organów:*
 - *działalność organów (kontrole, orzecznictwo i skargi, postępowania egzekucyjne),*
 - *GUNB-1, GUNB-2,*
 - *liczby zgłoszeń dotyczących obiektów tymczasowych,*
 - *liczba wniesionych sprzeciwów do zgłoszeń tymczasowych obiektów budowlanych,*
 - *zestawienie kontroli zewnętrznych (wskazując jednostkę kontrolującą, zakres kontroli, rodzaj kontroli, termin kontroli oraz ocenę);*
- b) *danych zgromadzonych w RKO-2 i RKO-3;*
- c) *priorytety wskazane przez ministerstwo;*
- d) *wyniki kontroli organów przez inne podmioty kontrolne (informacje na stronie GUNB, NIK - wystąpienia pokontrolne);*
- e) *wpływające informacje o działaniu organów, skargi, wnioski;*
- f) *doniesienia medialne;*
- g) *wyniki wcześniejszych kontroli.*

Wyboru organów do skontrolowania dokonywano uwzględniając powyżej wymienione źródła, decyzje kierownictwa, wskazania naczelnika Wydziału Orzecznictwa Administracyjnego, realizację planu kontroli z poprzedniego roku oraz daty ostatniej przeprowadzonej przez wydział kontroli.

Zakresy planowanych kontroli zostały wyłonione w wyniku przeprowadzonej analizy potencjalnych problemów, negatywnie wpływających na działalność jednostek kontrolowanych. Za priorytet postawiono ocenę prawidłowości postępowań administracyjnych w zakresie:

²³ 15 stycznia 2020 r., 31 grudnia 2020 r., 4 stycznia 2022 r., 11 stycznia 2023 r.

²⁴ Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

- a) udzielania pozwoleń na użytkowanie;
- b) samowoli budowlanych;
- c) przyjęcia zawiadomienia o zakończeniu budowy budynków;
- d) załatwiania skarg dotyczących nielegalnego wykonywania robót budowlanych;
- e) prawidłowości wydanych pozwoleń na budowę;
- f) prawidłowości przyjęcia zgłoszenia;
- g) załatwiania skarg, wniosków (bezczynność organu);
- h) innych zgłoszonych/ wskazanych/ opisanych medialnie spraw,
z uwzględnieniem możliwości organizacyjnych Wydziału Inspekcji i Kontroli (...).

Na potwierdzenie powyższego przedłożono stosowne dokumenty.

Niezależnie od powyższego, zastępca kierownika jednostki kontrolowanej wyjaśnił²⁵, że plany kontroli uzgadniane są z Wojewodą Wielkopolskim – Wydział Infrastruktury i Rolnictwa, aby nie dotyczyły tych samych podmiotów, jednakże nie dysponuje dowodami potwierdzającymi ten fakt. Brak udokumentowania uzgadniania planów kontroli z Wojewodą uznano za uchybienie.

Ogółem w latach 2020 - 2023 zaplanowano przeprowadzenie 20 kontroli w trybie zwykłym. W 2020 roku 4 kontrole²⁶, w 2021 roku 5 kontroli²⁷, w 2022 roku 5 kontroli²⁸ i w 2023 roku 6 kontroli²⁹.

Plany kontroli określały m.in. przedmiot i zakres kontroli³⁰, jednostki przewidziane do kontroli³¹, planowany termin kontroli oraz okres objęty kontrolą. Za uchybienie

²⁵ Wyjaśnienia j.w.

²⁶ 2 kontrole nb i 2 kontrole aab.

²⁷ 2 kontrole nb i 3 kontrole aab.

²⁸ 2 kontrole nb i 3 kontrole aab.

²⁹ 3 kontrole nb i 3 kontrole aab.

³⁰ W roku 2020 kontrole nb miały obejmować: ocenę prawidłowości prowadzenia postępowań administracyjnych, w zakresie udzielania pozwolenia na użytkowanie oraz poprawność wykonywania zadań organu nadzoru budowlanego w zakresie samowoli budowlanych; natomiast organów aab: ocenę prawidłowości zadań wykonywanych w zakresie legalności: wydawanych decyzji o pozwoleniu na budowę; przyjmowanych zgłoszeń o zamiarze budowy/rozbiórki.

W roku 2021 kontrole nb miały obejmować: ocenę prawidłowości prowadzenia postępowań administracyjnych, w zakresie udzielania pozwolenia na użytkowanie oraz poprawność wykonywania zadań organu nadzoru budowlanego w zakresie samowoli budowlanych; natomiast organów aab: ocenę prawidłowości zadań wykonywanych w zakresie legalności: wydawanych decyzji o pozwoleniu na budowę; przyjmowanych zgłoszeń o zamiarze budowy/rozbiórki.

W roku 2022 kontrole nb miały obejmować: ocenę prawidłowości prowadzenia postępowań administracyjnych, w zakresie udzielania pozwolenia na użytkowanie oraz poprawność wykonywania zadań organu nadzoru budowlanego w zakresie samowoli budowlanych; natomiast organów aab: ocenę terminowości wydawania decyzji o pozwoleniu na budowę oraz rzetelności wprowadzania danych do systemu.

W roku 2023 kontrole nb miały obejmować: rozpatrywanie zgłoszeń oraz egzekwowanie obowiązku rozbiórki lub przeniesienia w inne miejsce w zakresie tymczasowych obiektów budowlanych wybudowanych na podstawie skutecznie dokonanego zgłoszenia, przed upływem 180 dni od dnia rozpoczęcia budowy określonego w zgłoszeniu (wraz z inspekcją w terenie); natomiast organów aab w 2 przypadkach: ocena prawidłowości prowadzenia postępowań administracyjnych w zakresie udzielania pozwolenia na użytkowanie oraz poprawność wykonywania zadań organu nadzoru budowlanego w zakresie samowoli budowlanych oraz w 1 przypadku: sprawdzenie stopnia realizacji zaleceń pokontrolnych w zakresie oceny prowadzenia postępowań administracyjnych w zakresie udzielania pozwolenia na użytkowanie oraz poprawność wykonywania zadań organu nadzoru budowlanego w zakresie samowoli budowlanych (rekontrola po kontroli przeprowadzonej w 2020).

³¹ W roku 2020: PINB powiat Kalisz, PINB Turek, AAB powiat Konin, AAB Krotoszyn.

W roku 2021: PINB powiat leszczyński, PINB Miasto Leszno, PINB Krotoszyn, Starosta Koniński, Starosta Krotoszyński.

W roku 2022: PINB w Chodzieży, PINB w Międzychodzie, PINB Miasto Konin, Starosta Koniński, Starosta Krotoszyński.

uznano brak zawarcia w planach kontroli na lata 2020-2023 rezerwy czasowej przeznaczonej na kontrole pozaplanowe. W wyjaśnieniach³² kierownik jednostki kontrolowanej poinformował, m.in., że *w planie kontroli w zakresie kontroli organów stopnia powiatowego nie wpisano rezerwy czasowej na przeprowadzenie kontroli organów aab i nadzoru budowlanego, jednak kontrole doraźne są realizowane*³³(...). *Z ustawy o kontroli w administracji rządowej nie wynika by taką rezerwę należałoby zaplanować.*

2. Pozytywnie ocenia się WWINB w zakresie realizacji działalności kontrolnej

W okresie objętym kontrolą jednostka kontrolowana przeprowadziła:

- 9 kontroli w 2020 r., tj. 225% planu³⁴,
- 4 kontrole w 2021 r., tj. 80% planu³⁵,
- 4 kontrole w 2022 r., tj. 80% planu³⁶,
- 3 kontrole w I kw. 2023 r., tj. 50% planu³⁷.

Zgodnie z udzielonymi wyjaśnieniami³⁸ *różnice pomiędzy zrealizowanymi kontrolami a zaplanowanymi wynikały z możliwości kadrowych wydziału, z ilości wpływających wniosków i spraw oraz bieżącego obłożenia sprawami terminowymi pracowników wydziału WIK. Do WINB w Poznaniu wpływały również wystąpienia wskazujące na nieprawidłowości w działaniu organów administracji architektoniczno-budowlanej oraz organów nadzoru budowlanego. W związku z powyższym zdecydowano o przeprowadzeniu kontroli doraźnych. Dodatkowo duży wpływ na działanie wydziału miała szczególnie i trudna sytuacja związana ze stanem epidemii. W ustawie o kontroli w administracji rządowej oraz Standardach kontroli w administracji rządowej nie wskazano konieczności sporządzania aneksu do planu kontroli w przypadku podjęcia decyzji o kontroli doraźnej lub też w przypadku, gdy planu takiego nie uda się zrealizować więc uznano, że takiego obowiązku nie ma.*

Kontrole problemowe stanowiły 53% a kontrole w trybie uproszczonym stanowiły 47% wszystkich przeprowadzonych kontroli. Z wyjaśnień zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej³⁹ wynika, że *kontrole doraźne w badanym okresie były podejmowane ze względu na:*

- a) *Wystąpienie Pana (...) (kontrola dot. Starosty Konińskiego), WIK.7730.1.2023.RA;*
- b) *wystąpienie Państwa (...) (kontrola dot. Starosty Leszczyńskiego), WIK.7730.2.2023.RA;*
- c) *wystąpienie Państwa (...) (kontrola dot. Starosty Wolsztyńskiego), WIK.7730.1.2022 RA;*

W roku 2023: PINB w Kościanie, PINB w Środzie Wielkopolskiej, PINB w Turku, Starosta Koniński, Starosta Kępiński, Starosta Krotoszyński.

³² Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

³³ Wyszczególnione w pkt. 3 wyjaśnienie zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

³⁴ 6 kontroli w trybie uproszczonym (PINB w Koninie, Starosta Koniński, PINB dla powiatu poznańskiego, Starosta Kaliski, Starosta Ostrowski, Starosta Gostyński) i 3 kontrole w trybie zwykłym (PINB w Turku, PINB w Koninie, PINB w Kaliszu).

³⁵ 1 kontrola w trybie uproszczonym (Starosta Słupecki), 3 kontrole w trybie zwykłym (PINB dla powiatu leszczyńskiego, PINB dla m. Leszna, PINB dla powiatu krotoszyńskiego).

³⁶ 1 kontrola w trybie uproszczonym (Starosta Wolsztyński), 3 kontrole w trybie zwykłym (PINB w Chodzieży, PINB w Międzychodzie, PINB dla m. Konina).

³⁷ 2 kontrole w trybie uproszczonym (Starosta Koniński, Starosta Leszczyński), 1 kontrola w trybie zwykłym (PINB w Kościanie).

³⁸ Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

³⁹ Wyjaśnienia jw.

- d) wystąpienie Pana (...) oraz Stowarzyszenia (...) (kontrola dot. Starosty Słupецkiego), WIK.7730.1.2021.RA;
- e) wystąpienie Pana (...) przekazane przez Ministerstwo Cyfryzacji (kontrola dot. Starosty Konińskiego), WIK.7730.3.2019.RA;
- f) wystąpienie Pana (...) przekazane przez Ministerstwo Cyfryzacji (kontrola dot. Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego w Koninie), WIK.7731.4.2019.RA;
- g) wystąpienie Prokuratora Rejonowego w Środzie Wielkopolskiej (kontrola dot. Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego dla powiatu poznańskiego), WIK.7731.2.2020.RA;
- h) wystąpienie Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego związane z podaniem osoby fizycznej (kontrola dot. Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego w Koninie), WIK.7731.3.2020.RA;
- i) wystąpienie zanonimizowane przekazane przez Wojewodę Wielkopolskiego (kontrola dot. Starosty Kaliskiego), WIK.7730.1.2020.RA;
- j) wystąpienie Pani (...) (kontrola dot. Starosty Ostrowskiego), WIK.7730.2.2020.RA;
- k) wystąpienie Pana (...) (kontrola dot. Starosty Gostyńskiego), WIK.7730.3.2020.RA.

Czynności w kontrolowanym organie przeprowadzano w ciągu od 6 do 87 dni. Terminy sporządzenia wystąpienia pokontrolnego bądź sprawozdania liczone od dnia zakończenia czynności kontrolnych wynosiły od 7 do 218 dni.

Kontrole planowe swoim zakresem mieściły się w zakresie kontroli określonym w planach kontroli⁴⁰.

Według udzielonych wyjaśnień⁴¹ w wyniku ustaleń kontrolnych w jednym przypadku wszczęto postępowanie w sprawie nieważności decyzji Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Turku (dot. WIK.7731.1.2020.RA), które zakończyło się stwierdzeniem nieważności w części decyzji PINB w Turku o pozwoleniu na użytkowanie. Ponadto w jednym przypadku wystąpiono do Wojewody Wielkopolskiego o przeprowadzenie postępowania w sprawie nieważności decyzji Starosty Konińskiego (dot. WIK.7730.1.2023.RA) o pozwoleniu na budowę oraz raz pisemnie przekazano do Wojewody Wielkopolskiego sprawozdanie z kontroli uproszczonej, bowiem podczas czynności kontrolnych stwierdzono, iż naruszenie prawa mogłoby być kwalifikowane na podstawie art. 156 k.p.a. (dotyczy decyzji Starosty Ostrowskiego dot. WIK.7730.2.2020.RA).

Ponadto zastępca kierownika jednostki kontrolowanej poinformował, że⁴² w okresie objętym kontrolą Wielkopolski Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego nie przeprowadzał wspólnie kontroli z organem aab stopnia wojewódzkiego, m.in. ze względu na panujące zagrożenie epidemią Covid 19 i pracę w trybie zdalnym pracowników. Ostatnią taką kontrolę przeprowadzono w roku 2018 r. W 2019 r. wystąpiono do dyrektora Wydziału Infrastruktury i Rolnictwa Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego z prośbą o udział pracowników merytorycznych we wspólnej kontroli Starosty Konińskiego.

⁴⁰ Zestawienie kontroli przeprowadzonych w latach 2020 – 2023 r. znajdujące się w aktach kontroli.

⁴¹ Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

⁴² Wyjaśnienia j.w.

3. Pozytywnie ocenia się WWINB w zakresie stosowanie przepisów u.k.a.r.⁴³ oraz Standardów⁴⁴, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości i uchybień

Jak wskazano w pkt 1 niniejszego dokumentu, w jednostce kontrolowanej Zarządzeniem nr 8/2013 WWINB z 5 grudnia 2013 r. wprowadzono Plan programu jakości kontroli, który uszczegółowiono w 2019 r. wprowadzając Program zapewnienia jakości działalności kontrolnej dotyczącej kontroli organów nadzoru budowlanego oraz organów administracji architektoniczno-budowlanej.⁴⁵ W dokumencie tym obok podstawowych założeń dotyczących planowania działalności kontrolnej wskazano również wymagania etyczne wobec kontrolerów, zasoby kadrowe, realizację czynności kontrolnych, monitorowanie i nadzorowanie systemu kontroli i ocenę prowadzonych kontroli.

W celu sprawdzenia stosowania przepisów u.k.a.r. i Standardów analizie poddano 6 kontroli, tj. 2 kontrole organów aab⁴⁶ i 4 kontrole organów nb⁴⁷, w tym 2 kontrole przeprowadzone w trybie uproszczonym⁴⁸.

Kontrole prowadzone w trybie zwykłym poprzedzało opracowanie programu kontroli, w którym wskazywano: oznaczenie jednostki kontrolowanej; zakres kontroli, tj.: przedmiot i okres objęty kontrolą, zagadnienia wymagające oceny, termin kontroli, stan prawny dotyczący przedmiotu kontroli oraz wskazówki metodyczne dotyczące sposobu i techniki przeprowadzania kontroli oraz organizację i harmonogram przeprowadzania kontroli, a także cel kontroli, rodzaj kontroli, czynniki ryzyka mogące wystąpić podczas kontroli, procedurę wyliczania ocen częściowych i oceny końcowej.

W przypadku 3 spraw⁴⁹ za uchybienie uznano zatwierdzenie programu przez kierownika jednostki kontrolującej w sytuacji, gdy zgodnie z Regulaminem podczas nieobecności Naczelnika zastępstwo sprawuje upoważniony przez niego lub WWINB pracownik Wydziału⁵⁰. Jak wyjaśniono⁵¹ *program kontroli został zatwierdzony przez kierownika jednostki kontrolującej ze względu na długotrwałą nieobecność naczelnika WIK.*

Do kontroli prowadzonych w trybie uproszczonym⁵² sporządzano dokument zawierający minimum informacji niezbędnych do przeprowadzenia kontroli⁵³ pn. *Informacja dot. kontroli w trybie uproszczonym*, w którym zamieszczono oznaczenie jednostki kontrolowanej i kierownika jednostki kontrolowanej, zakres kontroli obejmujący przedmiot i okres objęty kontrolą, zagadnienia wymagające oceny, termin kontroli, stan prawny dotyczący przedmiotu kontroli, organizację i harmonogram

⁴³ Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz.U. Nr 185, poz. 1092 z późn. zm.; Dz.U. z 2020 r., poz. 224).

⁴⁴ Standardy kontroli w administracji rządowej z 31 sierpnia 2017 r.

⁴⁵ Pkt III.3.4. Standardów - Kierownik komórki do spraw kontroli opracowuje i realizuje program zapewnienia jakości, mający na celu umożliwienie oceny zgodności działalności tej komórki z u.k.a.r. i Standardami.

⁴⁶ Sprawy znak: WIK.7730.1.2020.RA, WIK.7730.1.2023.RA.

⁴⁷ Sprawy znak: WIK.7731.1.2020.RA, WIK.7731.4.2020.RA, WIK.7731.2.2021.RA, WIK.7731.1.2022.RA.

⁴⁸ Sprawy znak: WIK.7730.1.2020.RA, WIK.7730.1.2023.RA.

⁴⁹ Sprawy znak: WIK.7731.1.2020.RA, WIK.7731.2.2021.RA, WIK.7731.1.2022.RA.

⁵⁰ §2 pkt 6 Regulaminu.

⁵¹ Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

⁵² Sprawy znak: WIK.7730.1.2020.RA, WIK.7730.1.2023.RA.

⁵³ Pkt IV.2.2. Standardów.

przeprowadzania kontroli, temat kontroli, cel kontroli, rodzaj kontroli, a także mierniki do dokonania oceny.

W 4⁵⁴ kontrolach zespół kontrolerów składał się z dwóch osób. W tych przypadkach powołanie zespołu kontrolerów miało formę pisemną. W dokumencie tym wskazywano skład zespołu kontrolerów z zaznaczeniem, kto pełni funkcję kierownika zespołu kontrolerów.

Natomiast w 2⁵⁵ kontrolę prowadziła jedna osoba. W aktach sprawy nie znajdował się dokument, potwierdzający powołanie jej do przeprowadzenia kontroli, co uznano za uchybienie. Zastępca WWINB wyjaśnił, że⁵⁶ *ze względu na fakt, iż kontrola została przeprowadzona w trybie uproszczonym do jej przeprowadzenia wyznaczono wyłącznie jednego kontrolera. Należy zauważyć, że powołanie zespołu kontrolerów do zbadania wydania jednego pozwolenia na budowę byłoby nieekonomiczne i niecelowe. Zatem nie zasadne było też sporządzenie pisma o powołaniu jedynie jednego kontrolera, skoro fakt powołania jedynie jednego kontrolera wynika z upoważnienia oraz z informacji o kontroli przeprowadzonej w trybie uproszczonej.*

W przypadku kontroli prowadzonych w trybie zwykłym⁵⁷ WWINB wystosowywał jedno upoważnienie dla dwóch kontrolerów co uznano za uchybienie. Jak wyjaśniono⁵⁸, *wydając jedno upoważnienie dla dwóch kontrolerów kierowano się ekonomią działania.*

Upoważnienia zawierały co do zasady elementy przewidziane w u.k.a.r., z wyjątkiem numeru upoważnienia co uznano za uchybienie. WWINB poinformował, że⁵⁹ *Ewidencja wydanych upoważnień jest prowadzona przez Biuro Organizacyjno-Administracyjne (BOA) dla wszystkich pracowników Inspektoratu. Numerem upoważnienia jest jednocześnie znak sprawy.*

Niezależnie od powyższego za uchybienie uznano powołanie we wszystkich upoważnieniach w podstawie prawnej przepisów k.p.a. Zastępca kierownika jednostki kontrolowanej wskazał, że⁶⁰ *Zgodnie z art. 16 ust. 3 pkt ustawy o kontroli w administracji rządowej w upoważnieniu podaje się podstawę podjęcia kontroli. Przepis art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r. poz. 775 ze zm. dalej k.p.a.) jest przepisem ogólnym mówiącym o organach wyższego rzędu i z tego powodu wskazano go w upoważnieniach. WWINB można zaliczyć do organów wyższego rzędu w stosunku do organów nadzoru budowlanego oraz administracji architektoniczno- budowlanego stopnia podstawowego - ze względu na treść art. 84b ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 r. poz. 682 ze zm.; dalej: Prawo budowlane).*

W jednej sprawie⁶¹ WWINB przedłużył upoważnienie w formie pisma co uznano za nieprawidłowość. Zastępca kierownika jednostki kontrolowanej wyjaśnił, że⁶² *w myśl*

⁵⁴ Sprawy znak: WIK.7731.1.2020.RA, WIK.7731.4.2020.RA, WIK.7731.2.2021.RA, WIK.7731.1.2022.RA.

⁵⁵ Sprawy znak: WIK.7730.1.2020.RA, WIK.7730.1.2023.RA.

⁵⁶ Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

⁵⁷ WIK.7731.1.2020.RA, WIK.7731.4.2020.RA, WIK.7731.2.2021.RA, WIK.7731.1.2022.RA.

⁵⁸ Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

⁵⁹ Wyjaśnienia j.w.

⁶⁰ Wyjaśnienia j.w.

⁶¹ Sprawa znak: WIK.7731.1.2020.RA.

⁶² Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

art. 16 ust. 4 ustawy o kontroli w przypadku, gdy w trakcie przeprowadzania kontroli zaistnieje konieczność wydłużenia czasu trwania czynności kontrolnych lub rozszerzenia zakresu kontroli, kierownik jednostki kontrolującej przedłuża ważność upoważnienia, przez uczynienie na nim stosownej wzmianki, lub wydaje nowe upoważnienie do przeprowadzenia kontroli. Wobec powyższego może to nastąpić poprzez uczynienie na nim stosownej adnotacji lub w dodatkowym piśmie. By dochować obowiązku poinformowania Kontrolowanego to tym fakcie uczyniono to poprzez wystosowanie odpowiedniego pisma. Nieprawidłowość nie wywołała negatywnych skutków.

Przed rozpoczęciem kontroli w siedzibie jednostki kontrolowanej każdy z kontrolerów składał pisemne oświadczenie o braku okoliczności uzasadniających jego wyłączenie z udziału w kontroli.

O planowanej kontroli kierownik jednostki kontrolowanej był każdorazowo zawiadamiany w formie pisemnej przez WWINB.

Z przedstawionych akt kontroli wynika, że podstawowym środkiem dowodowym wykorzystywanym przez kontrolerów były dokumenty. Ponadto w kontrolach, w których dokonywane ustalenia uzasadniały takie działanie, występowano do kierownika jednostki kontrolowanej o wyjaśnienia.

Ustalenia dokonane w trakcie kontroli prowadzonych w trybie zwykłym opisywano w projektach wystąpień pokontrolnych. Dokumenty te zawierały nazwę, imię, nazwisko i stanowisko służbowe kontrolerów, datę rozpoczęcia i zakończenia czynności kontrolnych, zakres kontroli, a także ustalenia. W 4 przypadkach⁶³ za uchybienie uznano brak zawarcia w projektach wystąpień pokontrolnych adresów jednostek kontrolowanych. Jak wyjaśniono⁶⁴ *w projekcie wystąpienia pokontrolnego nie wskazano adresu jednostki kontrolowanej, bowiem jest on znany z urzędu. Należy zaznaczyć, że dana jednostka ma jedną siedzibę i nie posiada oddziałów.*

Ponadto w 4 sprawach⁶⁵ stwierdzono nieprawidłowość polegającą na braku zawarcia w projekcie wystąpienia pokontrolnego przyczyn i skutków co do wszystkich stwierdzonych nieprawidłowości. Zastępca WWINB poinformował, że⁶⁶ *w przypadku stwierdzonych nieprawidłowości nie jest możliwe by wskazać przyczynę ich wystąpienia, zatem odstąpiono od ich podawania. Specyfika przeprowadzonych kontroli nie pozwala na podanie jednoznacznych przyczyn ich występowania oraz skutkami wszystkich stwierdzonych nieprawidłowości jest naruszenie przepisów Prawa budowlanego lub k.p.a. Zatem nie wskazywano skutków poszczególnych nieprawidłowości. W sytuacji, gdy dana nieprawidłowość mogłaby skutkować stwierdzeniem nieważności wydanego rozstrzygnięcia z art. 156 k.p.a. lub stanowić podstawę do wznowienia postępowania z art. 145 k.p.a. to wskazywano to w projekcie wystąpienia pokontrolnego. Skutkiem nieprawidłowości jest nieosiągnięcie celów u.k.a.r.*

W każdym przypadku projekty wystąpień pokontrolnych były podpisywane przez kontrolerów oraz kierownika komórki do spraw kontroli.

⁶³ Sprawy znak: WIK.7731.1.2020.RA, WIK.7731.4.2020.RA, WIK.7731.2.2021.RA, WIK.7731.1.2022.RA.

⁶⁴ Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

⁶⁵ Sprawy znak: WIK.7731.1.2020.RA, WIK.7731.4.2020.RA, WIK.7731.2.2021.RA, WIK.7731.1.2022.RA.

⁶⁶ Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

Każdorazowo przekazując projekt wystąpienia pokontrolnego kierownik jednostki kontrolowanej pouczany był o prawie zgłoszenia zastrzeżeń. W żadnej sprawie nie skorzystano z prawa do ich wniesienia.

Po upływie terminu na wniesienie zastrzeżeń sporządzano wystąpienia pokontrolne. Obejmowały one treść projektów wystąpień pokontrolnych. Wystąpienia pokontrolne podpisywane były przez WWINB.

Kontrole prowadzone w trybie uproszczonym zakończono sporządzeniem sprawozdania z kontroli. Zawierało ono opis ustalonego stanu faktycznego oraz ocenę skontrolowanej działalności. Ponadto zawierało pouczenie o prawie przedstawienia stanowiska przez kierownika jednostki kontrolowanej. Sprawozdania zostały podpisane przez kierownika jednostki kontrolującej.

W sprawozdaniach z kontroli w trybie uproszczonym stwierdzono nieprawidłowość polegającą na braku zawarcia w ww. dokumencie skutków stwierdzonych nieprawidłowości. Zastępca WWINB wyjaśnił, że⁶⁷ *skutkami wszystkich stwierdzonych nieprawidłowości jest naruszenie przepisów Prawa budowlanego lub k.p.a. Zatem nie wskazywano skutków poszczególnych nieprawidłowości. W sytuacji, gdy dana nieprawidłowość mogłaby skutkować stwierdzeniem nieważności wydanego rozstrzygnięcia z art. 156 k.p.a. lub stanowić podstawę do wznowienia postępowania z art. 145 k.p.a. to wskazywano to w projekcie wystąpienia pokontrolnego.* Skutkiem nieprawidłowości jest nieosiąganie celów u.k.a.r.

Co do zasady wystąpienia pokontrolne oraz sprawozdanie zawierały zalecenia pokontrolne. Wyjątek stanowi 1 kontrola⁶⁸, w wyniku której mimo stwierdzenia uchybień i nieprawidłowości nie skierowano do jednostki kontrolowanej zaleceń, co stanowi nieprawidłowość. Jak poinformowano⁶⁹ *ze względu na fakt, że stwierdzono jedynie dwa uchybienia oraz jedną nieprawidłowość związaną z interpretacją przepisu odstąpiono od wydawania zaleceń. Z samego faktu ich opisanie wynika konieczność skorygowania działania przez Starostę Kaliskiego. W przepisie art. 52 ust. 4 ustawy o kontroli w administracji rządowej w razie potrzeby formułuje się zalecenia lub wnioski dotyczące usunięcia nieprawidłowości lub usprawnienia funkcjonowania jednostki kontrolowanej.* Skutkiem nieprawidłowości jest ryzyko nie podjęcia działań przez jednostkę kontrolowaną celem usunięcia stwierdzonych uchybień i nieprawidłowości, a także ograniczenie możliwości sprawdzenia, czy zostały one wyeliminowane.

W ww. dokumentach wskazywano termin, w jakim kierownik jednostki kontrolowanej powinien złożyć informację o wykonaniu zaleceń. W dwóch przypadkach⁷⁰ do WWINB nie wpłynęła taka informacja, przy czym w 1 sprawie⁷¹ organ nie podjął skutecznych działań, aby ją otrzymać, co uznano za nieprawidłowość. Zastępca WWINB wskazał, że⁷² *do WINB w Poznaniu nie wpłynęła informacja o sposobie wykorzystania uwag, wniosków oraz o podjętych działaniach w kontrolowanym obszarze. Ze względu na ocenę pozytywną z uchybieniami nie wykonano czynności w celu weryfikacji czy podjęto odpowiednie działania. Rekontroli nie przeprowadzono dotychczas ze względu na małą możliwą próbę objętą ewentualną kontrolą (zbyt mały czas od otrzymania wystąpienia pokontrolnego do dnia dzisiejszego. W pierwszej kolejności zaplanowano w tym roku rekontrolę w Powiatowym*

⁶⁷ Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

⁶⁸ Sprawa znak: WIK.7730.1.2020.RA.

⁶⁹ Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

⁷⁰ Sprawa znak: WIK.7731.1.2020.RA, WIK.7731.4.2020.RA.

⁷¹ Sprawa znak: WIK.7731.4.2020.RA.

⁷² Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

Inspektoracie Nadzoru Budowlanego w Kaliszu- ze względu na gorszą ocenę pokontrolną. Skutkiem nieprawidłowości jest nieosiągnięcie celów u.k.a.r. W drugiej sprawie natomiast WWINB kilkakrotnie zwracał się do jednostki kontrolowanej o przekazanie ww. informacji, a gdy jej nie otrzymał, na rok 2023 zaplanował kontrolę sprawdzającą.

Kierownik jednostki kontrolującej, w przypadku kontroli organów nb przekazywał informację o przeprowadzeniu kontroli wraz z jej wynikiem właściwym starostom.

Co do zasady przedłożone przez jednostkę kontrolowaną akta kontroli były ponumerowane i zawierały m.in. wykaz ich zawartości, z podaniem nazw dokumentów i numerów stron. Według udzielonych wyjaśnień⁷³ kontrolerzy przed zakończeniem kontroli dokonują przeglądu akt kontroli pod względem ich kompletności. Ponadto Naczelnik WIK przed podpisaniem projektu wystąpienia pokontrolnego i WWINB przed podpisaniem wystąpienia pokontrolnego lub sprawozdania z kontroli w trybie uproszczonym dokonują przeglądu zebranych akt.

Mimo, że w poddanych ocenie kontrolach prowadzonych przez organ wojewódzki stwierdzono uchybienia i nieprawidłowości, ich zakres nie miał zasadniczego wpływu na prawidłowość dokonywanych czynności w toku postępowania kontrolnego. Tym samym ocenę ogólną analizowanego obszaru sformułowano jako pozytywną pomimo stwierdzonych nieprawidłowości.

ZALECENIA POKONTROLNE

Wobec dokonanych ustaleń i ocen oraz w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości i uchybień, zalecam:

- 1) Każdorazowe uwzględnianie w planach kontroli rezerwy czasowej na prowadzenie kontroli pozaplanowych.
- 2) Dokumentowanie uzgadniania z Wojewodą Wielkopolskim planów kontroli.
- 3) Każdorazowe zatwierdzanie programów kontroli przez kierownika komórki do spraw kontroli bądź przez osobę przez niego upoważnioną.
- 4) Stosowanie zasady pisemności przy powoływaniu zespołu kontrolerów i wyznaczania kierownika zespołu.
- 5) Każdorazowe sporządzanie upoważnień odrębnie dla każdego z kontrolerów powoływanych do przeprowadzenia kontroli.
- 6) Zawieranie w upoważnieniach do przeprowadzenia kontroli numeru upoważnienia.
- 7) Wskazywanie w upoważnieniach wyłącznie przepisów prawa stanowiących podstawę podjęcia kontroli.
- 8) Przedłużanie ważności upoważnień przez uczynienie na nich stosownej wzmianki lub wydawanie nowego upoważnienia do przeprowadzenia kontroli.
- 9) Każdorazowe zawieranie w projektach wystąpień pokontrolnych adresów jednostek kontrolowanych.
- 10) Każdorazowe zawieranie w dokumentach pokontrolnych precyzyjnych i jednoznacznych przyczyn i skutków stwierdzanych nieprawidłowości.
- 11) Każdorazowe formułowanie zaleceń pokontrolnych w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości lub uchybień w działalności jednostki kontrolowanej.

⁷³ Wyjaśnienia zastępcy kierownika jednostki kontrolowanej z 17 lipca 2023 r. BOA.1610.1.2023.MKO.

- 12) Bezzwłoczne podejmowanie działań mających na celu ustalenie stanu realizacji zaleceń pokontrolnych, w przypadku upływu wyznaczonego terminu na złożenie informacji.

Postępowanie kontrolne zostało oparte na zasadach: prawdy obiektywnej, podmiotowości, kontradyktoryjności i pisemności. Przyjętymi kryteriami kontroli była legalność, rzetelność, celowość i gospodarność, zaś w zakresie wykonywania zadań skuteczność, wydajność i oszczędność.

W terminie 2 miesięcy od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego proszę o przekazanie informacji o wykonaniu zaleceń lub o podjętych w tym celu działaniach albo przyczynach ich niepodjęcia, w odniesieniu do każdego ze sformułowanych zaleceń.

Od wystąpienia pokontrolnego nie przysługują środki odwoławcze.

Kierownik jednostki kontrolowanej nie skorzystał z uprawnienia do zgłoszenia zastrzeżeń. W związku z tym wystąpienie pokontrolne sporządzono w oparciu o treść projektu wystąpienia pokontrolnego, w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron postępowania kontrolnego.

Z poważaniem

*Główny Inspektor
Nadzoru Budowlanego*

Dorota Cabańska

(dokument podpisany elektronicznie)

Podstawa prawna:

- art. 88a ust. 1 pkt 2 oraz art. 84b ust. 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U. z 2023 r., poz. 682 z późn. zm.),
- art. 6 ust. 3 pkt 1, art. 46, art. 47 oraz art. 48 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz.U. z 2020 r., poz. 224).

Otrzymują:

1. adresat (ePUAP),
2. aa.